

Johanna Eerola

22.1.2021

Työ- ja elinkeinoministeriö

Lausunto on valmisteltu lausuntopalvelu.fi:ssä
Viite: Lausuntopyyntönnö 16.12.2020 VN/27875/2020

Lausunto luonnoksesta kotoutumisen sanastoksi

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto työ- ja elinkeinoministeriön ja Sanastokeskus TSK:n laatimasta luonnoksesta Kotoutumisen sanastoksi.

Sanaston tavoitteena on laatia yhteiset termisuositukset ja käsitelmäritellyt kotoutumislakiin ja kotoutumisen keskeisiin palveluihin liittyville käsitteille. Tämä on mielestämme tärkeä tavoite, ja sanaston käytölle on selkeä tarve. Lausunnonle lähetetty sanastoluonnos on laadittu terminologisen sanastotyön yleisiä periaatteita noudattaen. On hyvä, että eri sanastoissa olleet kotoutumiseen liittyvät käsitteet on koottu osaksi omaa sanastoaan.

Kotoutumiseen liittyvien palvelukäsitteiden suhdetta joihinkin keskeisiin toiminnallisiin käsitteisiin olisi hyvä selkeyttää sanastossa, vrt. kotoutumisen edistäminen, yhteiskunnan vastaanottavuuden edistäminen, hyvien väestösuhteiden edistäminen, kotoutumisen ohjaus ja neuvonta, osaamisen tunnistaminen. Sanastosta ei ilmene kovin selvästi perusteet sille, miksi tietyt käsitteet on määritelty palveluiksi ja tietyt toiminnaksi, ja mikä näiden välinen suhde on käytännössä.

Palvelukäsitteissä (kotoutumista edistävä palvelu, kotoutumisen asettautumispalvelu, kotoutumisen palvelutarvearviointi, omakielinen yhteiskuntaorientaatio, kotoutumiskoulutus) jää epäselväksi se, mitkä palvelut perustuvat mahdollisesti lainsäädännössä erikseen säädettyyn velvollisuuteen järjestää kyseinen palvelu omana, sisällöltään erillisenä palveluna maahanmuuttajille ja mitkä palveluista ovat ns. vapaaehtoisuuteen perustuvia niin, että niitä voidaan tarjota tarpeen mukaan maahanmuuttajille, esim. yrityksissä osana kansainvälistä rekrytointia. Julkisen palvelujärjestelmän suhde yksityisten toimijoiden tarjoamiin palveluihin jää ehdotetuissa määritelmässä vielä epäselväksi. Lisäksi julkisen palvelujärjestelmän osalta palvelukäsitteissä olisi hyvä selkeyttää, mitä kotoutumista edistäviä palveluja voidaan tarjota maahanmuuttajille esim. osana kaikille kansalaisille tarjottavia sosiaalipalveluja tai työvoimapalveluja.

On hyvä, että yhdenvertaisuutta, osallisuutta ja syrjintää koskevassa kappaleessa on otettu käsittelyyn vaikeita ideologisia käsitteitä, joiden määrittelylle erityisesti yleisellä tasolla on suuri tarve. THL toivoo, että käsitetietojen muokkauksessa lausuntokierroksen jälkeen huomioidaan THL:n ja Sanastokeskus TSK:n yhteistyönä toteuttama yhdenvertaisuuden sanasto ja sen sisältämät termit määritelmiseen, jotta molemmissa sanastoissa esiintyvien käsitteiden tietoja ei muuteta tarpeettomasti toisistaan eroaviksi.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen asiantuntijoiden käsittekohtaisia kommentteja on tallennettu lausuntopalvelu.fi:hin. Toivomme että nämä kommentit voidaan ottaa huomioon, kun sanastoluonnos viimeistellään julkaisuvalmiiksi.

Pääjohtaja

Markku Tervahauta

Tiedonhallintajohtaja

Aleksis Yrttiaho

Johanna Eerola

22.1.2021

TERVEYDEN JA HVYINVOINNIN LAITOKSEN ASIAANTUNTIJOIDEN KÄSITEKOHTAISET KOMMENTIT
Tallennettu lausuntopalvelu.fi:hin.

1 kotoutuminen:

Erittäin hyvä, että käsitteelle on laadittu määritelmä, koska ajoittain kysytään, mitä tämä tarkoittaa.

Termi on hyvä, parempi kuin aiemmin käytetty 'kotouttaminen', sillä 'kotoutuminen' sisällyttää myös maahanmuuttaneen aktiivista toimijuutta ja prosessin yksilöllisyyttä. Hyvä, että huomioon on avattu myös kaksisuuntaisen kotoutumisen määritelmää, jossa kotoutuminen edellyttää myös yhteiskunnan vastaanottavuutta.

Määritelmän loppuosa ("yhdenvertaista asemaa yhteiskunnan toiminnassa"): Sanastossa on määritelty erikseen käsitteet yhdenvertaisuus ja tasa-arvo. Pitäisikö kotoutumisen määritelmässä viitata näihin? Mikä on kotoutumisen suhde näihin kahteen käsitteeseen?

2 kotoutumisen edistäminen:

Yleiskommentti: Käsitteet 2-8 kannattaa käydä vielä läpi niin, että niistä syntyy looginen kokonaisuus ja termit ovat loogisessa suhteessa käsitejärjestelmään nähden.

Toimiva lisäys määritelmässä; ei: kotouttaminen.

Tarkoitetaanko kotoutumisen edistämällä pelkästään viranomaisten ja muiden tahojen palveluja ja toimintaa? Ks. kommentti 'kotoutumista edistävä palvelu'.

Määritelmän loppuosa ("sekä toiminta yhteiskunnan vastaanottavuuden edistämiseksi"): Tästä saa sellaisen käsityksen, että kaikki toiminta yhteiskunnan vastaanottavuuden edistämiseksi on kotoutumisen edistämistä, ja tämä tuntuu liian laajalta rajaukselta? Pitäisikö siis myös määritelmän loppuosa (sekä-sanana jälkeen) kytkeä nimenomaan maahanmuuttajiin?

Jos yhteiskunnan vastaanottavuus -käsitettä muutetaan ehdotetusti, kotoutumisen edistämisen määritelmää tulisi tarkentaa suhteessa yhteiskunnan vastaanottavuuden määritelmään, ettei synny kehämääritelmää.

3 yhteiskunnan vastaanottavuus:

Käsitteet 2-8 kannattaa käydä vielä läpi niin, että niistä syntyy looginen kokonaisuus ja termit ovat loogisessa suhteessa käsitejärjestelmään nähden.

Yleiset kommentit käsitteestä:

Todettakoon myös, että yhdenvertaisuuden, osallisuuden ja hyvien väestösuhteiden määritelmät ovat sinällään hyvin kattavat ja voimistavat itsessään 'yhteiskunnan vastaanottavuus' määritelmää.

Koskeeko yhteiskunnan vastaanottavuus vain maahanmuuttajia? Vai liittyykö yhteiskunnan vastaanottavuus käsitteenä myös esim. heikommassa asemassa olevien henkilöiden asemaan yhteiskunnassa, olivatpa he sitten kansalaisuuden saaneita tai maahanmuuttajia? Tämä jää alkuperäisessä määritelmässä epämääräiseksi. Huomautuksen perusteella käsitteen tulkitsee niin, että yhteiskunnan vastaanottavuus liittyy vain maahanmuuttajiin, mutta itse määritelmä ei kuitenkaan rajaa käsitettä näihin henkilöihin.

Ehdotetaan lisättäväksi käsitteelle käyttöala kotoutuminen, ja tarkennetaan ja rajataan määritelmä kotoutumiseen/maahanmuuttoon. Määritelmäehdotus: kotoutumisen edistämistä lisäävä yhdenvertaisuuden, osallisuuden ja hyvien väestösuhteiden perusteiden toteutuminen yhteiskunnassa

Huomautuksen viimeinen virke: "ja että koko yhteiskunta..." > Tämä lause on kielellisesti outo suhteessa virkkeen alkuosaan. Puuttuuko välistä jotain?

Johanna Eerola

22.1.2021

Kaksi näkemystä käsitteen suhteesta maahanmuuttajamyönteisyyteen:

Yhteiskunnan vastaanottavuutta ei käsitteenä voi rajata niihin osatekijöihin, joiden avulla se on tässä määritelty. Sehän yleiskäsitteenä sisältää kaikkea muutakin, miten yhteiskunta suhtautuu eteen tuleviin väestötasolla vaikuttaviin ilmiöihin. Haetaanko tässä lähinnä sitä, miten yhteiskunta ottaa vastaan maahanmuuttajia, eli onko kyse maahanmuuttajamyönteisyydestä?

Oleellinen termi kotoutumisen kentällä, sillä kotoutuminen ei ole yhdensuuntaista ja vaatii myös yhteiskunnan valmiutta ja vastaanottavuutta maahanmuuttaneen kotoutumiseen. Istuu hyvin myös käsittekaavioon. Määritelmää voisi avata hieman tarkemmin, jotta määritelmää ei ymmärretä väärin 'maahanmuuttajamyönteisyytenä', mikä on ongelmallinen tarkastelutapa. Huomautus-kohdassa on hyvää sisältöä.

4 yhteiskunnan vastaanottavuuden edistäminen:

Käsitteet 2-8 kannattaa käydä vielä läpi niin, että niistä syntyy looginen kokonaisuus ja termit ovat loogisessa suhteessa käsitejärjestelmään nähden.

5 hyvät väestösuhteet:

Käsitteet 2-8 kannattaa käydä vielä läpi niin, että niistä syntyy looginen kokonaisuus ja termit ovat loogisessa suhteessa käsitejärjestelmään nähden.

Eikö pitäisi mieluummin määritellä käsite väestösuhteet (tai väestöryhmien väliset suhteet)? Tämä käsitevalinta ei vaikuta sanastotyön periaatteiden mukaiselta. Väestösuhteet voivat olla hyviä tai huonoja tai jotain siltä väliltä.

Tunnistamme sen, että kentällä käytetään suhteellisen vakiintuneesti positiivisuutta kuvaavia termejä 'hyvät väestösuhteet' ja 'hyvien väestösuhteiden edistäminen'. Perimmäisenä ajatuksena on luultavasti se, että esimerkiksi yhteiskunnan vallitsevat asenteet ja rakenteet voivat olla esteenä väestösuhteiden edistämiseksi ja siksi painotetaan sanaa 'hyvä/hyvät', mutta termi toimii myös pelkkänä 'väestösuhteet'-terminä. Tällöin määritelmää tulee muuttaa. Esim. näin: väestöryhmien väliset suhteet, jotka perustuvat asenteisiin, yhteiseen vuorovaikutukseen, turvallisuuden tunteeseen, osallistumiseen ja osallisuuden mahdollistamiseen yhteiskunnassa.

Ehdotamme lisättäväksi mainintaa osallisuuden mahdollistamisesta, sillä väestösuhteet perustuvat myös vallitseviin valtasuhteisiin, jossa valtaväestön edustajat voivat hyvillä väestösuhteilla myös mahdollistaa vähemmistön edustajien osallisuutta yhteiskunnassa.

6 hyvien väestösuhteiden edistäminen:

Käsitteet 2-8 kannattaa käydä vielä läpi niin, että niistä syntyy looginen kokonaisuus ja termit ovat loogisessa suhteessa käsitejärjestelmään nähden.

Ks. kommentti käsitteeseen 5. Edistäminenhan sisältää sen ajatuksen, että jokin paranee. Mihin tarvitaan silloin sanaa hyvä? Vertaa: kotoutumisen edistäminen, ei hyvän kotoutumisen edistäminen. Ehdotetaan määriteltäväksi termi väestösuhteiden edistäminen.

Jos ensisijaista termiä muutetaan, huomautus voisi olla esim. Luottamuksen, yhdevertaisuuden ja yhteenkuuluvuuden tunteet edistävät väestösuhteita. Väestösuhteiden edistämisen keskeisiä muotoja ovat muun muassa eri väestöryhmien välisiin asenteisiin vaikuttaminen, ihmisten turvallisuuden tunteen lisääminen, väestöryhmien vuorovaikutusta lisäävät ja parantavat toimenpiteet, konfliktinratkaisu- ja sovittelumenetelmien käyttäminen, alueellisen eriytymisen ehkäisy sekä eri väestöryhmien osallisuutta tukevat toimenpiteet.

7 kotoutumista edistävä palvelu:

Johanna Eerola

22.1.2021

Käsitteet 2-8 kannattaa käydä vielä läpi niin, että niistä syntyy looginen kokonaisuus ja termit ovat loogisessa suhteessa käsitejärjestelmään nähden.

Ruotsinkielinen suositettava termi on monikkomuodossa, suomenkielinen yksikössä.

Käsitteen suhde kotoutumisen edistämiseen jää epäselväksi (määritelmään ei ole kirjoitettu näiden välistä suhdetta), kannattaa tarkentaa.

Ensisijaiseksi termiksi ehdotetaan termiä kotoutumispalvelu, joka olisi myös kielellisesti parempi.

Jos termiä ei muuteta, kommentteja ja kysymyksiä: Kotoutumisen edistäminen on määritelty kotoutumisen tukemiseksi palveluilla ja toiminnalla yhteiskunnan vastaanottavuuden edistämiseksi. Onko ollenkaan tarpeen määritellä silloin erikseen tätä palvelua, vai riittäisikö, että kotoutumisen edistäminen on määritelty? Tarkoitetaanko siis kotoutumista edistävällä palvelulla tässä kaikkia niitä palveluja, joilla voidaan edistää kotoutumista? Jos esimerkiksi varhaiskasvatuksella pyritään tukemaan tietyn maahanmuuttaneen lapsen kotoutumista, tekeekö tämä varhaiskasvatuksesta kotoutumista edistävän palvelun, vaikka tämä on tarkoituksena vain tiettyjen asiakkaiden kohdalla? Jos haetaan tällaista, olisi huomautuksessa hyvä antaa esimerkkejä siitä, mitkä palvelut voivat olla kotoutumista edistäviä.

Kotoutumisen edistäminen -termin määritelmä on tosiaan limittäinen 'kotoutumista edistävä palvelu' -termin kanssa, sisältäen kotoutumisen tukemisen palveluilla ja toiminnalla yhteiskunnan vastaanottavuuden edistämiseksi. Olisiko tarpeen tarkentaa 'kotoutumisen edistäminen' -termiä, siten että sisältäisi hieman tarkemmin myös muun monitahoisen toiminnan yhteiskunnan vastaanottavuuden edistämiseksi ym.?

8 kotoutumisen asettautumispalvelu:

Käsitteet 2-8 kannattaa käydä vielä läpi niin, että niistä syntyy looginen kokonaisuus ja termit ovat loogisessa suhteessa käsitejärjestelmään nähden.

Jos kotoutumisprosessin alkuvaiheelle tarvitaan oma käsitteensä ja terminsä (siis erillisenä palveluna), ei termi kotoutumisen asettautumispalvelu ole kielellisesti kovin hyvä. Termistä tulee mieleen, että kotoutuminen asettautuu jonnekin tai jollakin tavalla. Voisiko puhua vain asettautumispalvelusta, mikä sekään ei ole kovin hyvä termi hieman oudon asettautuminen-sanan vuoksi. Entä kotoutumisen alkuvaihe (tai: kotoutumisen alkuvaiheen palvelu)? Voisiko käsitteen nähdä enemmän kotoutumisprosessin tietyinä vaiheena, jolloin termikin muodostettaisiin kuvaamaan tätä vaihetta?

Ehdotetaan ensisijaiseksi termiksi joko asettautumispalvelu, kotoutumisen alkuvaihe tai kotoutumisen alkuvaiheen palvelu.

Onko asettautumispalvelu pelkästään viranomaisten järjestämää palvelua?

Asettautumispalvelujen suhdetta kotoutumista edistäviin palveluihin tulisi tarkentaa, jää tällä hetkellä epämääräiseksi.

9 kotoutumisen palvelutarvearviointi:

Ehdotus ensisijaiseksi termiksi: kotoutumispalvelujen tarpeen arviointi.

Sosiaalihuollossa ja sen lainsäädännössä puhutaan palvelutarpeen arvioinnista. Onko mahdollista käyttää yhdenmukaista ilmaisua myös kotoutumisen edistämiseksi? Kuitenkin tarkoituksena on arvioida, mitä palveluja asiakas tarvitsee. Palvelussa arvioidaan henkilön kotoutumispalvelujen tarvetta, joten tämä olisi käsitteelle kuvaavin termi.

Onko palvelutarpeen arviointi sidoksissa vain asettautumispalveluihin, vai voiko sitä tehdä myös myöhemmässä vaiheessa kotoutumista?

Johanna Eerola

22.1.2021

10 osaamisen tunnistaminen:

Määritelmä toimii myös ilman kohdehenkilöä, joten onko tarpeen kähmiä määritelmää koskemaan maahanmuuttanutta? Suositellaan määriteltävän yleisesti: "henkilön voimavarojen ja vahvuuksien...."

Osaamisen tunnistaminen on yleiskäyttöinen käsite, joka on nyt määritelty käytettäväksi suppeasti kotoutumisen näkökulmasta. Osaamisen tunnistamisesta puhutaan jo melko vakiintuneesti, emmekä näe tarpeelliseksi korostaa juuri maahanmuuttaneen osaamisen tunnistamista. Pyritään aktiivisesti pois maahanmuuttajuuden korostamisesta, jotta myös kielessä/puheessa käy ilmi yksilön osallisuus yhteiskunnassa täysimäärisenä jäsenenä, ei ulkopuolisena.

11 omakielinen yhteiskuntaorientaatio:

Orientaatio kuulostaa palvelun nimenä hieman oudolta. Eikö se kuvaa enemmänkin henkilön asennoitumista tai suuntautumista?

Onko omakielinen yhteiskuntaorientaatio sellaista palvelua, jota tarjotaan vain kotoutumisprosessin alkuvaiheessa? Eikö vastaavaa palvelua koskaan anneta maahanmuuttajille kotoutumisen myöhemmissä vaiheissa?

Määritelmän loppuosa ("tai muuta hyvin osaamaa kieltä"): Loppuosa ei ole kielellisesti kovin hyvä. Voisiko olla näin: "...tai muuta kieltä, jota tämä osaa hyvin"?

Tarkennus omakielisyydestä on hyvä, että tarjotaan palvelua/orientaatiota omalla kielellä.

Olisiko kuitenkin toimivampi määritelmä: äskettäin maahanmuuttaneelle tarkoitettu (kotoutumisen) asettautumispalvelu, jonka tavoitteena on tarjota tietoa suomalaisen yhteiskunnan toiminnasta omakielisesti, käyttäen tämän äidinkieltä tai muuta kieltä, jota tämä osaa hyvin

Perehdyttäminen mielletään usein ns. pakollisena toimintana tai assimilaatiolta henkilö yhteiskuntaan. Tiedon tarjoaminen ja tiedon vastaanottaminen ilmentää toimijoiden (kotoutumisen palveluntarjoajien/maahanmuuttaneen) yhteistä aktiivisuutta ja toimijuutta.

12 kotoutumiskoulutus:

Onko kotoutumiskoulutus aina kotoutumisprosessin alkuvaiheessa annettavaa palvelua? Määritelmän loppuosan perusteella voisi tulkita, että kielitaitoon liittyvää koulutusta voidaan antaa myös kotoutumisen muissa vaiheissa. Ja myös muita määritelmässä mainittuja tukitoimia. Koulutuksen mieltää usein muutenkin pitkäaikaiseksi toiminnaksi, ei vain alkuvaiheeseen liittyväksi.

14 alaikäisen kotoutumissuunnitelma:

Termi maahanmuuttanut johtaa teksteissä usein kielellisesti hankaliin rakenteisiin tai sellaisiin uusiin termimuotoihin, jotka ovat esim. oikeinkirjoituksen kannalta hankalia, vrt.. 'alaikäinen maahanmuuttanut'. (Katso myös kommentit maahanmuuttanut-käsitteen kohdalla.) Käsitteen hjuomautuksessa olisi luontevampaa ilmaista esim. näin: "Ilman huoltajaa maahan muuttaneelle alaikäiselle laaditaan aina ..."

15 perheen kotoutumissuunnitelma:

Määritelmän alussa on hankala lauserakenne, joka vaikeuttaa ymmärtämistä. Voisiko olla näin: "...joka laaditaan silloin, kun perheen kokonaistilanne sitä edellyttää ja jossa pyritään ..."

Määritelmän mukaan perheen kotoutumissuunnitelma on eräänlainen kotoutumista edistävä suunnitelma. Eikö ole siis kyse eräänlaisesta kotoutumissuunnitelmasta? (vrt. alaikäisen kotoutumissuunnitelma)

16 kotoutumisen ohjaus ja neuvonta:

Johanna Eerola

22.1.2021

Määritelmän alusta puuttuu linkki käsitteeseen kotoutuminen. Vai pitäisikö linkki olla kotoutumisen edistämiseen? Mikä on kotoutumisen ohjauksen ja neuvonnan suhde kotoutumisen edistämiseen, onko esim. osa sitä? Nämä käsitesuhteet eivät ilmene kovin selvästi määritelmästä, joten niitä olisi hyvä tarkentaa.

17 perustietoaineisto:

Olisiko parempi ensisijainen termi kotoutumisen perustietoaineisto?

20 edustaja:

Voiko muilla maahanmuuttajilla kuin alaikäisillä olla edustajia, vrt. esim. oikeudellisesti vajaavaltaiset aikuiset maahanmuuttajat? Jos näitä ei voi kutsua edustajiksi, miksi heitä pitäisi nimittää? Emme kannata termiä edustaja, koska se tuntuu liian yleiseltä ja jopa harhaanjohtavalta tässä yhteydessä, vaikka sen käyttöala onkin rajattu vain kotouttamiseen.

Voiko edustajana toimia joku muu kuin henkilön laillinen edustaja? Jos kyse on laillisesta edustajasta, määritelmä voisi olla Sosiaalialan tiedonhallinnan sanastosta löytyvä laillisen edustajan määritelmä, ja huomautuksessa avataan, mitä tämä tarkoittaa maahanmuuttaneiden kohdalla. Sosiaalialan tiedonhallinnan sanaston määritelmä:

henkilö, jolla on juridinen oikeus käyttää puhevaltaa päämiehensä puolesta

21 työtön työnhakija-asiakas; työtön työnhakija:

Käsitteen ensisijaisena terminä on esitetty työtön työnhakija-asiakas, mikä tuntuu hieman oudolta ja osin myös keinotekoiselta. Termi työtön työnhakija on ollut vakiintuneessa käytössä jo pitkään. Asiakkaana oleminen lienee yksi työttömän työnhaijan rooleista TE-palveluissa, mutta yleisessä viestinnässä ehdotetun ensisijaisen termin käyttäminen mutkistaisi mielestämme kielenkäyttöä turhaan. Jos asiakas-päätteinen termi halutaan kuitenkin säilyttää sanastossa, ehdotamme sen esittämistä synonyyminä. (Vrt. Myös maahanmuuttaja on asiakas kotoutumisen palveluissa, eikä heidän kohdallaan ole tarvetta korostaa asiakkuutta termissä.)

On hyvä, että tässä ei korosteta tai käsitettä yhdistetä maahanmuuttajuuteen.

22 ulkomaan kansalainen:

Mihin perustuu suositus, ettei termiä ulkomaalainen pitäisi käyttää tästä käsitteestä? Onko ajatuksena, että siinä olisi kyse eri käsitteestä vai onko käyttösuosituksen taustalla jotain muuta? Suosituksen perusteet olisi mielestämme hyvä esittää huomautuksessa. (Sanan ulkomaalainen yksi merkitys on "ulkomaan kansalainen". Vrt. myös ulkomaalainen-sanan käyttö lainsäädännössä, erit. ulkomaalaislaissa, ja yleisessä viestinnässä.)

23 ulkomaalaistaustainen:

Ehkä lisäyksenä huomautukseen: Ulkomaalaistaustainen-käsitettä käytetään esimerkiksi väestötietojen ja -tutkimusten tilastoinnissa.

Onko tarpeellista viitata tilastokeskuksen määritelmään?:

Ulkomaalaistaustaisia ovat ne henkilöt, joiden molemmat vanhemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla. Ulkomaalaistaustaisia ovat myös ulkomailla syntyneet henkilöt, joiden kummastakaan vanhemmasta ei ole tietoa väestötietojärjestelmässä. Suomessa ennen vuotta 1970 syntyneiden ja äidinkieltään vieraskielisten henkilöiden on päätelty olevan ulkomaalaistaustaisia samoin kuin vuonna 1970 tai sen jälkeen Suomessa syntyneiden henkilöiden, joiden kummastakaan vanhemmasta ei ole väestötietojärjestelmässä tietoa. Vieraskielisiksi luetaan henkilöt, joiden äidinkieli on jokin muu kuin suomi, ruotsi tai saame.

<https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/kasitteet-ja-maaritelmat.html>

26 maahanmuuttanut:

Emme ole täysin vakuuttuneita siitä, että termimuodon "maahanmuuttanut" suosittamiselle on riittävän hyvät ja selkeät kielelliset ja terminologiset perusteet. Se että maahanmuuttaja-termiä käytetään tällä hetkellä selvästi

Johanna Eerola

22.1.2021

virheellisesti ja että siihen liittyy usein negatiivisia mielleyhtymiä, ei ole mielestämme riittävä peruste sille, että jo pitkään vakiintuneessa käytössä ollut termi korvataan kielellisesti hyvin samankaltaisella mutta kielenkäytössä vieraammalla termimuodolla. Ajan myötä vakiintuessaan termimuoto "maahanmuuttanut" voi hyvin saada samanlaisia negatiivisia merkitysvaihteita kuin mitä termillä maahanmuuttaja tällä hetkellä on, joten perusongelma ei välttämättä katoa uuden termimuodon myötä. Lisäksi termimuoto "maahanmuuttanut" on johdosten, yhdyssanojen ja sanaliittojen muodostamisen kannalta kielellisesti hankalampi (esim. maahanmuuttajanuori vs. maahanmuuttanut nuori, maahanmuuttajataustainen vs. maahanmuuttanuttaustainen ?, alaikäinen maahanmuuttaja vs. alaikäinen maahanmuuttanut, perheellinen maahanmuuttaja vs. perheellinen maahanmuuttanut, afrikkalainen maahanmuuttaja vs. afrikkalainen maahanmuuttanut jne.) ja yhteen ja erikseen kirjoittamisessa. Näiden syiden perusteella emme kannata vakiintuneen termin korvaamista uudella, lähes samankaltaisella mutta kielellisesti hankalammalla termimuodolla. Maahanmuuttaja-termin käyttöön liittyviä nykyisiä ongelmia tulisi mielestämme pyrkiä hälventämään muiden keinojen avulla.

Ehdotamme, että tarkennetaan huomautukseen, keistä puhutaan kun puhutaan maahanmuuttajista (esim. että maahanmuuttaja tarkoittaa muitakin kuin tietyistä maista tulleita henkilöitä). Yritetään lieventää ja purkaa negatiivisia mielikuvia tarkennuksella.

31 oleskeluoikeus:

Oleskeluoikeus-käsitteen suhde ulkomaan kansalaiseen jää epäselväksi, jos määritelmässä viitataan vain ulkomaalaislakiin. Pitäisikö täsmentää seuraavasti: ulkomaalaislakiin perustuva ulkomaan kansalaisen oikeus oleskella Suomessa

37 osallisuus:

Vrt. Inklusio.

Tässä yhteydessä tarkoitettaneen vastaavaa englanninkielistä sanaa, Inclusion.

Ilmeisesti osallisuus-tutkijoiden mukaan osallisuus-termi on itsessään hieman haasteellinen määritellä ja voi käsittää alleen mm. työelämäosallisuuden, yhteiskuntaosallisuuden ja yleisen osallisuuden tunteen. Seuraavassa alla kooste, tutkija Helka Raivion tarjoamista määritteistä ja viitteistä:

Osallisuus on eräänlainen kattomääritelmä, joka kerää alleen erilaisia lähestymistapoja ja näkökulmia käsitteineen. Osallisuus hahmottuu tavoitteeksi ja keinoksi edistää yhteiskunnan tasa-arvoa ja sosiaalista koheesiota. Osallisuutta lisäämällä voidaan kasvattaa yksilötason hyvinvointia, mikä puolestaan heijastuu yhteiskuntaan eheytenä ja luottamuksen lisääntymisenä. Osallisuutta voidaan kuvata syrjäytymisen vastaparina.

Osallistavan työllisyyspolitiikan elementtejä-yhdenvertaisuutta vai aktiivointia?:

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/126356/URN_ISBN_978-952-302-171-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Oikeutta vai pakkoa? –teoksessa, artikkeli Osallisuus ei ole keino tai väline, palvelut ovat!

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/64153/JAMKJULKAISUJA1562013_web.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Huomautuksessa kielellinen seikka: "...mahdollisuus tehdä omaa elämänsä koskevia..."

38 monimuotoisuus; diversiteetti:

Onko käsitteen yksilöimisen ja rajaamisen kannalta riittävää, että määritelmässä viitataan vain erottavien ominaisuuksien ja piirteiden tunnistamiseen? Vai edellyttääkö monimuotoisuus myös sitä, että nämä erottavat tekijät tunnustetaan tietyssä yhteisössä ja että niitä kunnioitetaan, edistetään tai vastaavaa?

Johanna Eerola

22.1.2021

Voisi puhua ennemmin risteävistä tekijöistä kuin erottavista tekijöistä. Näin ollen käsitteistö olisi yhteneväinen myös Intersektionaalisuus-käsitteen kanssa, sillä monimuotoisuus ja intersektionaalisuus ovat käsitteinä lähellä toisiaan. Monimuotoisuutta ei voida tarkastella vain yksien ominaisuuksien tai piirteiden erottavina tekijöinä, vaan tilana jossa risteävät ominaisuudet/piirteet tunnustetaan moninaisesti.

39 rasismi:

Rasismi määritellään tietynlaiseksi järjestelmäksi, mutta määritelmä ei anna riittävästi tukea sille, minkälaisesta järjestelmästä oikein on kyse. Järjestelmä on mielestämme yläkäsitteenä hankala, jos sitä ei avata mitenkään esim. huomautuksessa. Onko rasismi enemmän tietynlainen ihmisryhmiä tai rotuja koskeva **ajatusmalli, asenne tai käyttäytymistapa** kuin järjestelmä. Rasismi voi tällaisena ajatusmallina puolestaan pesiä (tietoisesti tai tiedostamatta) myös osaksi yhteiskuntajärjestelmiä, yhteisö- ja organisaatiojärjestelmiä jne.

Rasismi voi olla myös asennetta tiettyjä ihmisryhmiä kohtaan. Voiko miettiä lisättävän määritelmään (kytkä määritelmällisesti asenteeseen, ei järjestelmään)?

Rasismi-käsitteen kytkös syrjintään ja sortoon jää sanastossa epäselväksi. Rasismi on eräänlainen järjestelmä, mutta syrjintä ja sorto tietynlaista toimintaa. Syrjinnän ja sorron taustalla on usein rasismia. Voisiko käsitteiden välisiä suhteita kuvata esim. huomautuksissa?

40 syrjintä:

Määritelmässä maininta "...ihmistä kohdellaan henkilöön liittyvän tekijän perusteella...". Onko riittävän selvää, että henkilö viittaa määritelmässä edellä mainittuun ihmiseen? Vrt. "toiminta, jossa ihmistä kohdellaan jonkun häneen liittyvä tekijän perusteella...".

Pitääkö tämänkin käsitteen määritelmässä ottaa huomioon tietty vertailukelpoinen tilanne, johon huonommuutta suhteutetaan? (vrt. välitön syrjintä)

41 rakenteellinen syrjintä; institutionaalinen syrjintä:

Miksi on päätetty tehdä määritelmä ennemmin 'rakenteellisesta syrjinnästä' eikä niinkään 'rakenteellisesta rasismista', jota niin mediassa kuin tutkimuksissakin enemmän näkee. Onkohan tässä jotenkin ajateltu 'rasismi'-termin olevan kattomääritelmä ja 'rakenteellisen syrjinnän' olevan sen alakäsite? Emme ole termin puolesta enkä vastaan, mutta ehkä kuitenkin kallistumme enemmän 'rakenteellinen rasismi' termin puoleen. Perustelisimme sitä siten, että syrjintä on toimintaa, 'jossa ihmistä kohdellaan henkilöön liittyvän tekijän perusteella huonommin kuin toista ilman hyväksyttävää syytä' kun taas rasismi on 'järjestelmä, jossa politiikka, institutionaaliset käytännöt, kulttuuri ja muut normit ylläpitävät yhteiskunnallisia valta-asetelmia, joissa tiettyjä ihmisryhmiä pidetään toisia ihmisryhmiä alempiarvoisempina'. Siten rakenteellinen rasismi olisi terminä toimivampi ja kattaisi siten järjestelmän, jonka sisällä syrjiviä toimintatapoja ja prosesseja tapahtuu. Alla ote määritelmästä jota on käytetty vertaisarvioidussa julkaisussa;

Rakenteellisella rasismilla (structural racism) tarkoitetaan yhteiskunnan ja instituutioiden (kuten työelämän ja palveluiden) rakenteissa toistuvia välittömästi tai välillisesti syrjiviä toimintatapoja ja prosesseja (Bailey ym. 2017).

Nykänen, S., Wennman, H., Korpelainen, R., Majaniemi P. & Kuusio H. (2020). Suomen romanien vapaa-ajan liikunta. Sosioekonomisten ja koettujen vapaa-ajan liikuntaa rajoittavien tekijöiden yhteys Suomen romanien vapaa-ajan liikunnan harrastamattomuuteen. Eriarvoisuuden kasvot liikunnassa. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 175. Helsinki 2020.

Lisäksi mediassa:

Rakenteelliseen rasismiin liittyy myös etninen profilointi eli valvontatoimien kohdistaminen yksilöön etnisyyden, ihonvärin, uskonnon tai kielen perusteella. Tämä on ongelma myös Suomessa, kertoo Helsingin yliopiston Pysäytetyt-tutkimus vuodelta 2018.

Johanna Eerola

22.1.2021

Keskinen, S., Aminkeng Atabong, A., Himanen, M., Kivijärvi, A. H., Osazee, U., Pöyhölä, N., & Rousku, V. 2018. Pysäytetyt – Etninen profilointi Suomessa. (SSKH Notat; Nro 1/2018). Helsinki: University of Helsinki, Swedish School of Social Science.

<https://www.hameensanomat.fi/uutiset/rasismin-vaarallisin-muoto-on-rakenteellinen-ja-nain-se-vaikuttaa-suomessa-huono-osaisuus-voi-kasautua-lapi-elaman-1302731/>

42 välillinen syrjintä; epäsuora syrjintä:

Pitääkö tämänkin käsitteen kohdalla määritelmässä ottaa huomioon vertailukelpoinen tilanne, johon epäedullista asemaa suhteutetaan? (vrt. välitön syrjintä)

43 välitön syrjintä; suora syrjintä:

Syrjinnän, välillisen syrjinnän ja välittömän syrjinnän määritelmässä käytetyt ilmaukset huonompi, epäedullisempi, epäsuotuisampi. Miksi päädytty näihin ilmauksiin juuri kyseisten käsitteiden määritelmässä? Pitäisikö näitä yhdenmukaistaa?

44 moniperusteinen syrjintä:

Pitääkö tämänkin käsitteen kohdalla määritelmässä ottaa huomioon vertailukelpoinen tilanne, johon epäsuotuista asemaa suhteutetaan? (vrt. välitön syrjintä)

45 intersektionaalisuus:

Hyvä määritelmä, lisätään vielä tiedoksi THL Tasa-arvotiedon keskuksen määritelmän intersektionaalisuudesta viitaten Monimuotoisuus-termin määritelmään. Olisiko tarpeen tarkentaa monimuotoisuuden ja intersektionaalisuuden määritelmiä suhteessa toisiinsa? Lyhyesti:

Monimuotoisuus = risteävien tekijöiden moninaisuus

Intersektionaalisuus = tarkastelutapa tai viitekehys, jonka avulla risteävien tekijöiden moninaisuutta tarkastellaan

Intersektionaalisuudella tarkoitetaan tarkastelutapaa, jossa monien tekijöiden katsotaan vaikuttavan samanaikaisesti yksilön identiteettiin ja asemoitumiseen yhteiskunnallisissa valtasuhteissa. Intersektionaalisen ajattelutavan mukaan vain yhtä tekijää, kuten esimerkiksi sukupuolta, yhteiskuntaluokkaa, ikää, etnistä taustaa, toimintakykyä tai seksuaalista suuntautumista ei voida analysoida erillään muista. Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen edellyttää, että eri tekijöiden vaikutusta tarkastellaan myös suhteessa toisiinsa. Intersektionaalisuus voidaan suomentaa risteävinä eroina tai risteävänä eriarvoisuutena. / THL Tasa-arvotiedonkeskuksen määritelmä <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/sukupuoli/tasa-arvosanasto>

